

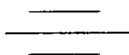
ott, ahol a fogyatékos és más zavart mutató gyermekek fejlesztése az intézmény általános szemléletének része.

A többségi iskolák befogadókészségét erősíteni kell. A befogadással együtt járó útkeresés a jövőben innovatív folyamatként a többségi iskolák munkájában is minőségi javulást eredményezhet.

Akár mottóként is megfogalmazható az, hogy az akadálymentesítést itt kell kezdeni, komoly szemléletváltásra van szükség a témában, vagyis először a fejekben kell leküzdeni a fennálló akadályokat!

IRODALOM

1. Mesterházi Zsuzsa: Integrált nevelés a nemzetközi és a hazai oktatásszervezésben. *Gyógypedagógiai Szemle*, 2002/1.
2. A gyógypedagógia új útjai – rendszerfejlesztés, tanácsadás, integráció (szerk. Zászkaliczky Péter, Viktor Lechta, Ondrej Matuska) Bárczi G. *Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola*, Budapest, 1999.
3. Együttnevelés – speciális igényű tanulók az iskolában (szerk.: Csányi Yvonne). *Altern Füzetek* 5. Iskolafejlesztési Alapítvány, OKI, 1995.



Dr. SZABÓ KLÁRA
tanszékvezető főiskolai docens
SZTE JGYTF Kar
Szeged

A bölcsész szakok szakmódszertani jellemzése a JGYTFK-n: változatok a megújulásra *

A szakmódszertan oktatásának és a tanárképzés jellegzetességeinek áttekintését bölcsész és egyéb szakok vonatkozásában is az európai felsőoktatási térséghez való csatlakozás, a bolognai folyamat irányelvei alapján kidolgozott felsőoktatási reform, illetve az utóbbi néhány év hazai általános- és középiskolai oktatásában végbemenő változások (pl. új típusú érettségi bevezetése) teszik különösen indokolttá. Ezeken túlmenően a leendő tanárok szakmódszertani képzésében figyelembe kell venni azt is, hogy az utóbbi időben magának a tanulási folyamatnak az értelmezése is jelentős változáson ment át, és a hagyományos iskolai oktatási keretekben folyó, szűkebb időbeli korlátok közé beszorított tanulási folyamat (6-18 éves életkor között) időközben az élethosszig tartó tanulás koncepciójává bővült, mely gyakran a hagyományos iskolarendszeren kívüli oktatási formák keretei között zajlik.

A tanárképzésben a szakmódszertan oktatása szempontjából nem mellékes változás az sem, hogy az egyes szakok és a pedagógiai diszciplínák az előbbiekből vázolt módon megújuló oktatási térben egyre erőteljesebben fonódnak össze. Az utóbbi évtizedben azonban mind az egyes szakterületek, mind a tanárképzés egyes területei olyan mértékben váltak inter- és

* Az összegző tanulmány a 2005/2006-os tanév állapotának és terveinek megfelelően készült. Az egységes tanárképzés koncepciójához a szakmódszertan-oktatás e változatának progresszív elemei hasznosak, megfontolandók és felhasználhatók lehetnek a mesterképzésben. (A szerk.)

multidiszciplináris, hogy mindehhez mind a pedagógiai, pszichológiai alapot végző egy-
ség(ek), mind a szaktanszékek részéről rendkívül szoros együttműködésre van szükség. A
változó társadalmi-gazdasági folyamatok nyomában megjelenő új munkaerőpiaci igények,
továbbá az új, információs-kommunikációs technológia meghatározóvá válása mindennapok
és az oktatás színterein is egyaránt elkerülhetetlenné teszik, hogy a pedagógusképzés – a böl-
csész szakok területét is beleértve – a jó hagyományok megőrzése mellett új kihívásokkal
nézzen szembe.

Hosszú időn keresztül a magyarországi tanárképzés rendszere elméleti és gyakorlati vo-
natkozásban egyaránt az egyes iskolatípusok, illetve a tanulók életkora szerint épült fel. Ennek
a struktúrájának megfelelően a pedagógusjelöltnek már a felsőoktatásba való jelentkezése pillá-
natában el kellett döntenie, hogy óvodapedagógusnak, általános iskolai tanítónak, tanárnak
vagy középiskolai tanárnak készül-e. A gyakorlatilag az általános iskolák felső tagozata szá-
mára tanárokat képző főiskolai szintű bölcsész szakok viszonylag homogén kínálatát 1985 óta
színesíti a nyelvszakos tanárképzés nyugati nyelvek vonatkozásában is.

A változások tükrében a szakmódszertan képzésbeli helyének és jellegzetességeinek örök
dilemmája, azaz az elméletiség és a gyakorlatiáság kérdése egyre inkább újra előtérbe kerül.
Számos módszertani publikáció és konferencia-előadás, többek között a „Neveléstudomány az
ezredfordulón” című konferencián elhangzottak is hangsúlyozzák a tanárképzés szakmódszertani
elemének két lényeges aspektusát, az ún. „elit” jelleget, azaz a pedagógiai kutatómunkát, a
tanterv- és tananyagfejlesztő tevékenység elméleti megalapozásának szükségességét, ugyan-
akkor rámutatnak a gyakorlati aspektus fontosságára, azaz a kutatási eredmények oktatásban
való kipróbálására, illetve a gyakorlati képzés elsőrangú fontosságára a képzési folyamat egé-
szében. Ennek megfelelően „Minden tanárképző intézmény elhelyezhető egy skálán, melynek
szélső pontjait a tudósképzés, illetve a gyakorlati képzés jelentik.”¹

Az elmélet és a gyakorlat különböző mértékű összefonódásán kívül a szakmódszertan
további differenciálódását az is elősegítette, hogy a tanárképzés két modellje, az úgynevezett
„konzekutív” és a „szinkron” modell egymás mellett és nem egymás kizárásával funkcionál.
A kétféle tanárképző modellt nem is lehet kizárólagossá tenni, hiszen többféle tanári életpá-
lyamodellel létezik, ebből következően a tanárképző intézményeknek mindkettőt fel kell vállal-
niuk: míg egyrészt az alapképzésben a nappali tagozatos tanárszakos hallgatókat mind elméleti-
leg, mind gyakorlatilag már a pedagógusképző programhoz való csatlakozásuk első percétől
kezdve fel kell készíteni a pedagógusmesterségre (is), a pálya felé az oktatás egy későbbi sza-
kaszában orientálódók, illetve a pályamódosítók számára is elérhetővé kell tenni a – lehetőleg
– testre szabott pedagógusképző programokat.

A szakmódszertanok elméleti oktatása és gyakorlati képzése a JGYTFK bölcsész szakjain

Az általános szakmódszertani irányelvek áttekintéséhez az egyes tanszékeken folyó
szakmódszertani képzés formai, strukturális és tartalmi jegyeinek vizsgálata szükséges. A
karon a szakmódszertan oktató tanárok a szaktanszékek keretein belül végzik tevékenységük-
et, így a szakdiszciplínákkal a legszorosabb kapcsolatban állnak, de munkájukat összehangol-
ják a pedagógiai munka megalapozását jelentő és általános felkészítést nyújtó pedagógiai-
pszichológiai programokkal, illetve a gyakorló iskolai munkával is. A szakmódszertani okta-
tásnak ilyen strukturális háttérrel sikerül a modern tanárképzés összetett követelményeinek
megfelelő műhelymunkává válnia.

¹Neveléstudomány az ezredfordulón konferencia. Iskolakultúra 2001/2. Bárdos Jenő: A tudományosság esélyei a
nyelvtanárképzésben. 11.o.

A konkrét programok összehasonlításához a képzési és az oktatási célok hasonlósága alapján a JGYTFK bölcsész szakjait gondozó szaktanszékeket három csoportba célszerű osztani:

1. Magyar és történelem szakos tanárképzés, melyek egyúttal a legtradicionálisabb bölcsész szakok is. A képzést három tanszék látja el. (A magyar nyelv és irodalom szakos tanárok képzése a szakmódszertani oktatást is beleértve két tanszék, a Magyar Nyelvi Tanszék és a Magyar Irodalom Tanszék feladata.)

2. Nyelvszakok. Angol, francia, német, olasz, orosz nyelv és irodalom szakos tanárok képzése.

3. Nemzetiségi szakok. Nemzetiségi német nyelv és irodalom szakos tanárok, nemzetiségi román nyelv és irodalom szakos tanárok és nemzetiségi szlovák nyelv és irodalom szakos tanárok képzése. (A Német Nyelv és Irodalom Tanszék általános és nemzetiségi nyelvszakot is gondoz.)

Általános célkitűzések és tendenciák

A bölcsész szakok szakmódszertani programjáról megállapítható, hogy a képzés tendenciáját tekintve egyre gyakorlatiasabbá és egyúttal sokszínűbbé is vált. A korábbi, az előadások dominanciájával jellemezhető munkaformát növekvő mértékben felváltja a kiscsoportos szeminárium vagy műhelymunka, illetve az egyéni konzultáció.

Szakmódszertani modul munkaformái heti óraszámában kifejezve:

	Magyar (irodalom+ nyelv)	Történe- lem	Angol	Francia	Német	Olasz	Orosz	Román	Szlovák
Előadás	-	2	2	3	2	3	2	6	3
gyakorlat	6	4	5	4	2+4 konzultáció	6	3	-	3
Egyéb*			2+6		10	4	4		

* Betétlapos képzésben vagy a speciálkollégiumok tantárgyblokkban oktatott – kiscsoportos – szakmódszertani tárgy(ak) heti óraszám

Fentiekből következően, bár a szakmódszertani munka a bölcsész szakok vonatkozásában a szakok jellegétől függően eltéréseket is mutat, a képzésben a következő általános alapelvek és tendenciák körvonalazódnak:

1. Az **elmélet és a gyakorlat** aránya eltolódik a gyakorlat javára: a bölcsész szakokon az elmúlt években megfigyelhető nagyobb hallgatói létszám ellenére a szaktanszékek olyan munkaformákat alakítanak ki (kislétszámú speciálkollégium, workshop, egyéni konzultáció, projektmunka, portfólió), melyekkel a tanárjelöltek testreszabottan, gyakorlatközpontúan készülhetnek leendő életpályájukra.

2. A követelmények és a hallgatóktól megkívánt munka oldaláról tekintve a képzés a tényszerű pedagógiai tananyag elsajátítása mellett az irányelvek és a feladatok értelmezését, a problémák diagnosztizálását, az oktatásban felhasználható tananyagok és tananyagcsomagok, eljárások áttekintését és értékelését tűzi ki célul. Az oktatási feladatokat a tanárjelöltek nemcsak végrehajtják, hanem fokozatosan **önállósdva** előkészítik és értékelik is.

3. A tanári feladat tágabb értelmezéséből kiindulva a tanárjelölteket a szakmódszertani program növekvő mértékben készíti fel **egyéb, az oktatással összefüggő feladat** elvégzésére is, melyek közül a legjelentősebbek a pályázatírás, a tanulmányi versenyek szervezése és lebo-

nyolítása, a tehetséggondozás, a felzárkóztatás, a tananyagkészítés, a tantervfejlesztés, illetve az oktatás menedzselésével kapcsolatos feladatok.

4. A életkor szerinti szűkebb oktatási feladatok elvégzésére felkészítő szak módszertani órákat kiegészíti az **élet hossz íg tartó tanulás folyamatára való felkészítés**. Erre utalnak azok a kurzusok, amelyek a bölcsész szakok programjában a speciális alsótagozatos módszereket sajtóítatják el, amelyek a felnőttoktatás kérdéseivel, a nemzetiségi nyelvek oktatásával, vagy az üzleti idegen nyelv oktatásának szak módszertanával foglalkoznak.

5. A bölcsész szakok programjában, mint a szak módszertani képzés egyik új eleme, megjelenik az oktatás horizontális szintjén (az iskolarendszeren kívüli oktatásban és a felnőttoktatásban) is helytálló pedagógusok képzése.

6. A szak módszertani programok törekvéseikben nemzetközi megmértetésben kompatibilisek, az Európa Tanács irányelveivel harmonizálóak, a megőrzésre érdemes tradíciókat megtartják, ugyanakkor megújulásra képesek.

7. A szak módszertani programok jórészt elmélettel alátámasztott gyakorlatközpontú kurzusokból állnak; a tanárképzés minden eleme külön-külön, és a folyamat teljes egésze is azt a célkitűzést tartja szem előtt, hogy mind a tanítás, mind a tanulás alapvető tevékenység és öröforrás is legyen tanárjelöltek és tanulók számára bármely életkorban.

A szaktanszékek oktatóiból, szak módszertanosaiából és a gyakorlóiskolai szak vezetőkből álló teameknek jelentős a pályázati és tananyagkészítói, tantervfejlesztői tevékenysége. A szak módszertan oktatásában ez a tényező fontos szerepet játszik, hiszen a tanárjelöltek számára ez a tevékenység fontos motivációként és követendő modellként szolgál.

Az érintett tanszékek oktatói által elvégzett számos projekt és elkészített tananyag közül kiemelendők az alábbiak:

Európai Unió projektjei:

COMENIUS 2.1: Integrált oktatás az általános iskolák alsótagozatos programjában (Idegennyelvi alprogram)

Tematikus Hálózatok az Idegen Nyelvek Oktatásában (1. 2. és 3. számú projektek)

British Council Fieldwork Project

Great Lakes Consortium USA. Demokratikus irányelvek az oktatásban.

SOCRATES ARION, SOCRATES LINGUA E és SOCRATES LINGUA B projektek

Országos projektjei:

MÖB pályázatok

Világ-Nyelv Váltogató alprogram. Angol nyelvű multimédiás CD-ROM az általános iskolák 5., 6. és 7. osztályos tanulói részére.

RAABE Tanári Kincsestár oktatási segédanyagok készítése.

IRODALOM

Neveléstudomány az ezredfordulón konferencia. Iskolakultúra 2001/2. Bárdos Jenő: A tudományosság esélyei a nyelvtanárképzésben.

Tanrend és tájékoztató könyv főiskolai hallgatók számára. Nappali tagozat. 2005/2006 tanév. JGYTF Kiadó, Szeged, 2005.

¹ www.coe.int/.../Languages/Language_Policy Article: Plurilingual Education in Europe